VAIKUTA VESIIN

Vesistöjen tila Vesienhoidon toimenpiteet ja rahoitusmahdollisuudet

Paula Mononen
Pohjois-Karjalan ELY-keskus

ILOMANTSI - LIEKSA

20.4.2020

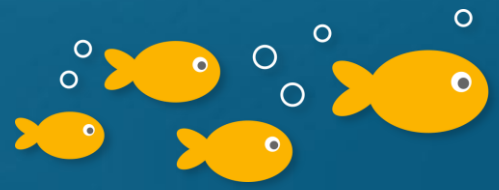

Vesienhoidon tavoitteet Suomessa

Vesienhoidon tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, että

- **Pinta- ja pohjavesien tila ei heikkene ja**
- **Pinta- ja pohjavesien tila on viimeistään vuonna 2015 (→ 2027) vähintään hyvä**
- **Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004)**

Vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman tarkistaminen 2020

Vesien tila ja parantamistarpeet

Toimenpiteet:

- Yhdyskunnat, teollisuus
- Turvetuotanto
- Haja- ja loma-asutus
- Maatalous, turkistuotanto
- Metsätalous
- Vesistöjen säännöstely, rakentaminen
- Vesistökunnostukset
- Pohjavedet, pilaantuneet maa-alueet

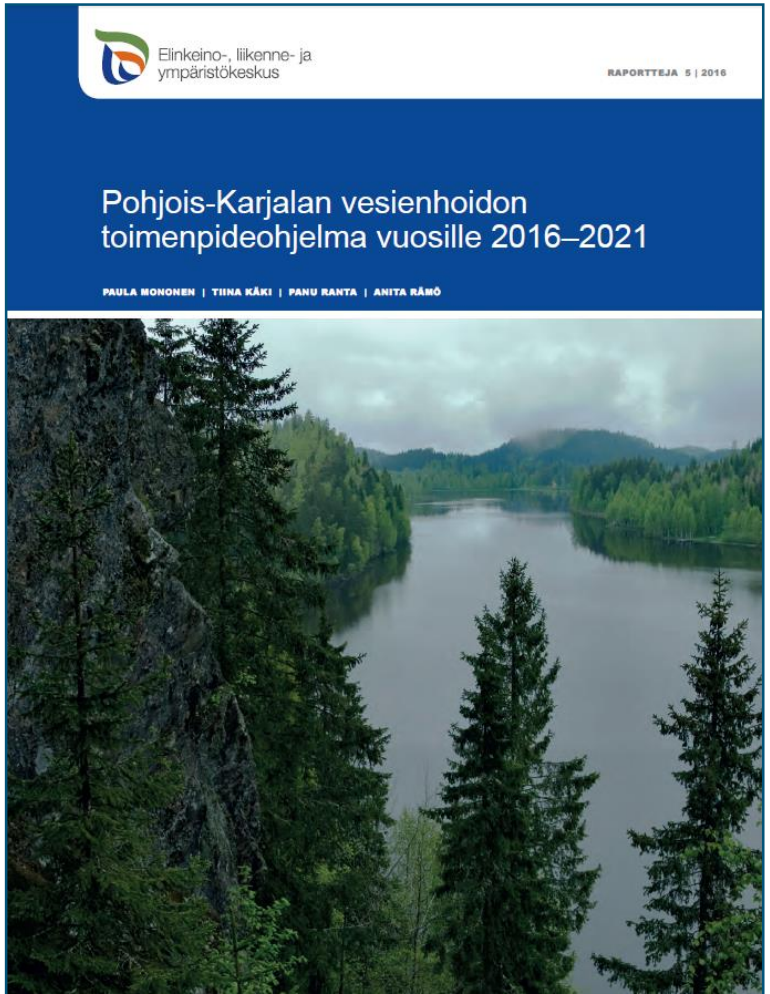

Pintavesien ekologinen tila Pohjois-Karjalassa

Alustava luokittelu 2019

Luokitellusta <u>järvipinta-alasta</u>:

- **25 % erinomaista (2015 24%)**
- **67 % hyvää (68 %)**
- **8 % hyvää heikommassa kunnossa, 37 muodostumaa (8 %)**

Luokitelluista <u>joista</u> (km):

- **3 % erinomaista (2015 4 %)**
- **75 % hyvää (74 %)**
- **22 % hyvää heikommassa kunnossa, 45 muodostumaa (22 %)**

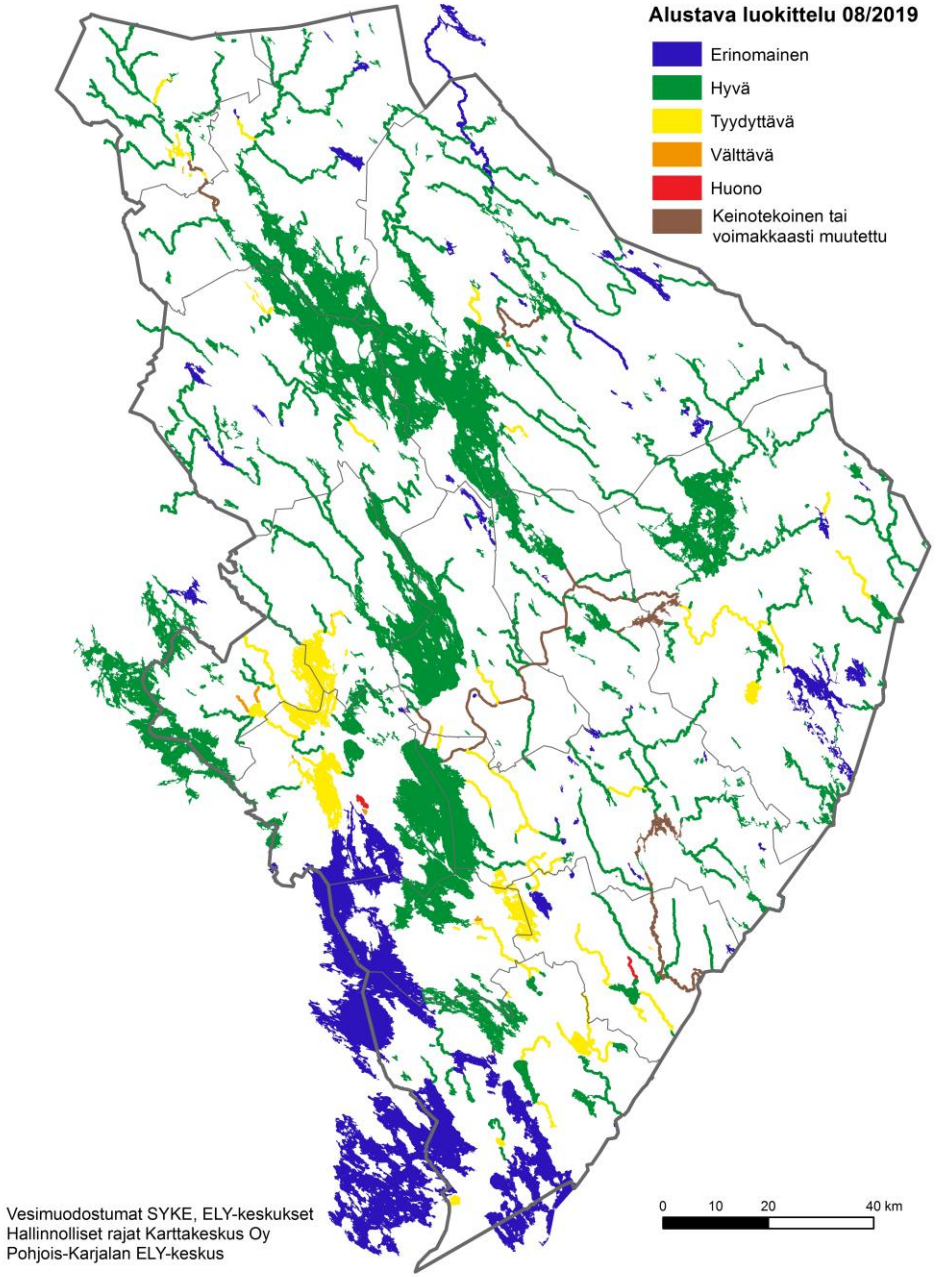

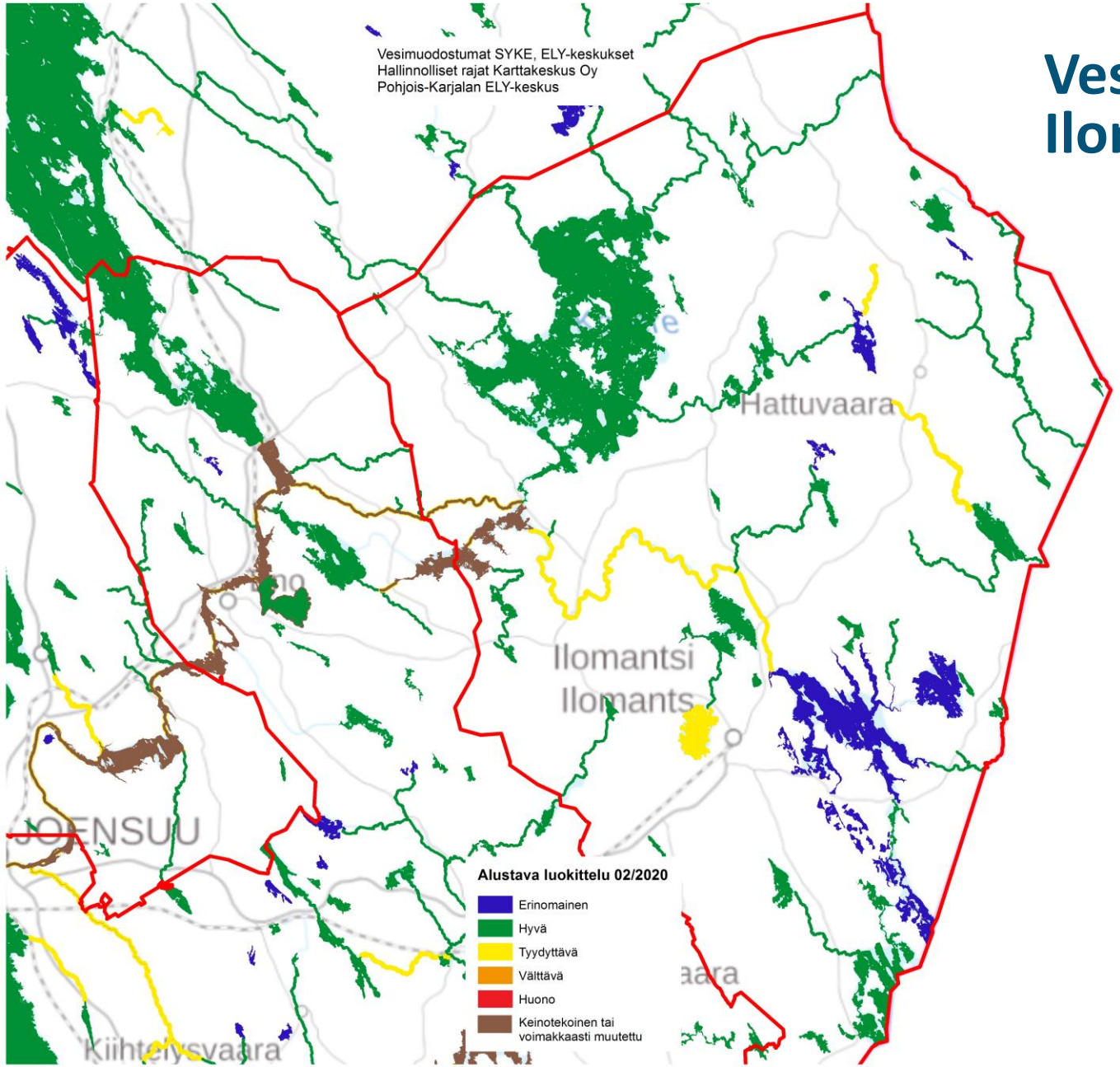

Vesistöjen tila ja parantamistarpeet Ilomantsi (85 muodostumaa)

Tyydyttävä ekologinen tila:

- Ilomantsinjärvi
- Koitajoki, Ilajanjoki (yläj.), Sivakkojoki, Rämepuro
- Voimakkaasti muutetut: Heinäselkä, Ala-Koitajoki, Kallion kanava

Hyvä ekologinen tila, mutta merkittäviä paineita (riski):

- Ilajanjärvi, Koitere, Hattujärvi, Yläjoki-Suojoki

Tunnistettuja paineita (mm. VEMALA- kuormitusmalli):

- Hajakuormitus – maatalous ja metsätalous
- Pistekuormitus – kaivannaisteollisuus, yhdyskunnat, turvetuotanto
- Hydrologis-morfologinen muuttuneisuus – vaellusesteet (padot), säännöstely, perkaukset

(c) MML, Esri Finland

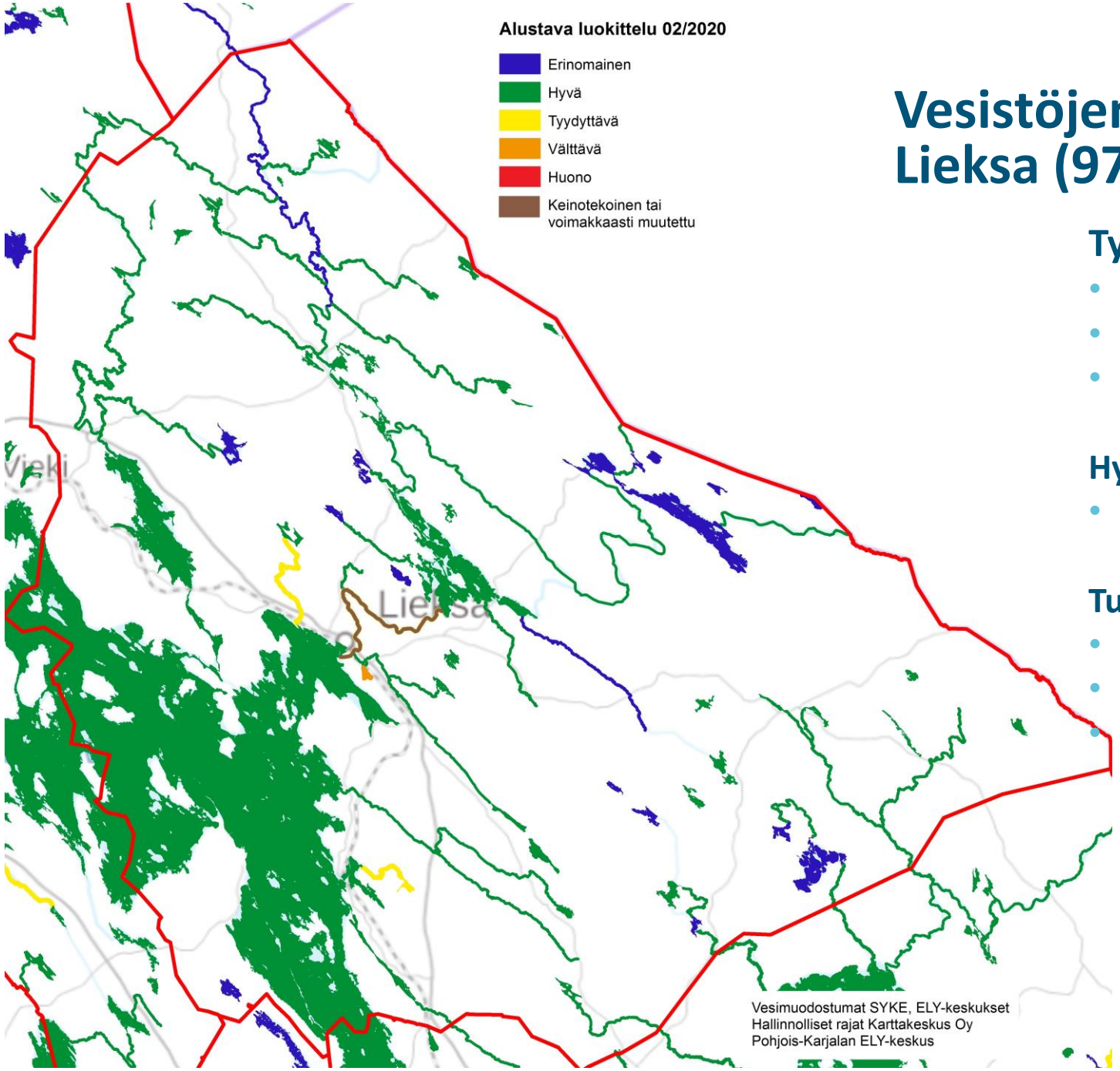

Vesistöjen tila ja parantamistarpeet Lieksa (97 muodostumaa)

Tyydyttävä ekologinen tila:

- Jamalinjoki, Ruunapuro
- Vuonisjärvi, Pokronlampi (välttävä)
- Voimakkaasti muutetut: Lieksanjoki, alajuoksu

Hyvä ekologinen tila, mutta merkittäviä paineita (riski):

- Hanhijoki, Pieni Ritojärvi

Tunnistettuja paineita (mm. VEMALA- kuormitusmalli):

- Hajakuormitus – maatalous ja metsätalous
- Pistekuormitus – yhdyskunnat
- Hydrologis-morfologinen muuttuneisuus – vaellus-esteet (padot), säännöstely, perkaukset

Vesienhoidon toimenpiteet, esimerkkejä (1)

Maatalous

- Suojavyöhykkeet, kosteikot, peltojen talviaikainen eroosion torjunta, toimet turvepelloilla
- Luonnonmukaiset peruskuivatusratkaisut, kuten eroosiosuojaukset, putki- ja pohjapadot, virtaaman säätö
- Lannan prosessointi ja ympäristöystävälliset levitysmenetelmät

Turkistarhaus

- Tiiviit alustat tuotannossa ja lannan varastoinnissa
- Tarha-alueiden valumavesien käsittely

Vesienhoidon toimenpiteet, esimerkkejä (2)

Metsätalous

- Kunnostusojituksen vesiensuojelurakenteet (mm. kaivukatkot, lietekuopat, laskeutusaltaat, pintavalutus)
- Tehostetut eroosiohaittojen torjuntatoimet suometsänhoidossa ja vanhoilla ojitusalueilla
- Uudistushakkuiden ja lannoitusten suojakaistat

Turvetuotanto

- Perusrakenteina päisteputkipidättimet, lietteenpidättimet laskeutusaltaat ym.
- Virtaamansäätörakenteet
- Pintavalutuskentät, kosteikot, kemiallinen käsittely

Vesienhoidon toimenpiteet, esimerkkejä (3)

Yhdyskunnat ja teollisuus

- Jätevesien tehokas käsittely ja laitosten ylläpito
- Jätevesien käsittelyn keskittäminen
- Riskien hallinta ja häiriötilanteisiin varautuminen
- Vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden hallinta
- Viemärien vuotovesien vähentäminen
- Hulevesien hallinta ja käsittely

Haja- ja loma-asutus

- Kiinteistökohtaisen jäteveden käsittelyn tehostaminen
- Liittyminen keskitettyyn vesihuoltoverkostoon

Pohjavesienhoidon toimenpiteet, esimerkkejä (4)

Sektori	Toimenpiteen nimi
Liikenne	Tie- ja rataliikenteen pohjavesiriskien hallinta
Maa-ainesten ottaminen	Maa-ainestenottoalueiden kunnostussuunnitelman laatiminen ja kunnostus
Maatalous ja turkistarhaus	Peltoviljelyn pohjavesien suojelutoimenpiteet
Metsätalous	Ojitusten haittojen ehkäiseminen pohjavesialueilla
Pilaantuneet maa-alueet	Pilaantuneisuusselvitys pilaantuneilla maa-alueilla
Pilaantuneet maa-alueet	Pilaantuneen maa-aluekohteen/pohjaveden riskinarviointi, puhdistussuunnittelu ja puhdistaminen
Suojelusuunnitelmat ja selvitykset	Pohjavesialueen tai sen osan rakenneselvitys/mallinnus
Suojelusuunnitelmat ja selvitykset	Pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittäminen
Vedenotto	Riskien hallinta ja erityistilanteiden varautumissuunnitelmien toimenpiteiden toteuttaminen pohjavesialueella

Vesienhoidon toimenpiteet: Vesistöjen säännöstely, rakentaminen ja kunnostus

- Rehevöityneiden järvien kunnostus (suuret > 5 km^2, pienet < 5 km^2)
- Joen elinympäristökunnostus (valuma-alue > 100 km^2)
- Puron elinympäristökunnostus (valuma-alue < 100 km^2)
- Kalan kulkua helpottavat toimenpiteet (esim. vaellusesteiden poisto, kalatiet)
- Natura-alueiden kunnostus (esim. lintuvedet)
- Säännöstelykäytännön kehittäminen
- Vesirakentamisen haittojen vähentäminen järvimuodostumissa

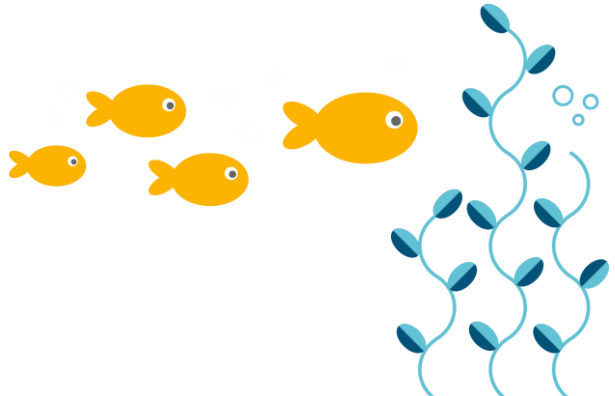

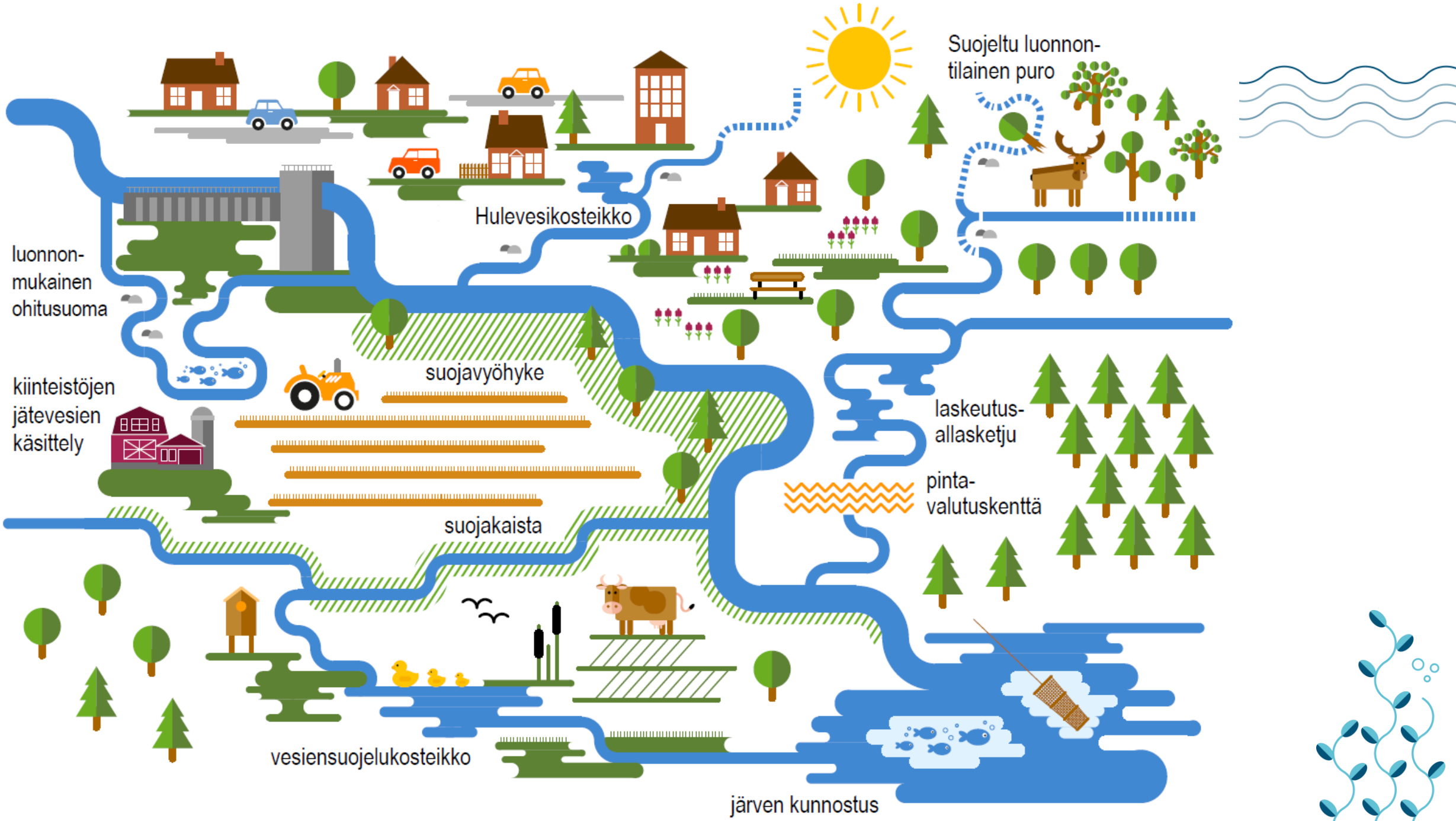
Suojeltu luonnon-
tilainen puro
Hulevesikosteikko
luonnon-
mukainen
ohitusuoma
kiinteistöjen
jätevesien
käsittely
suojavyöhyke
laskeutus-
allasketju
pinta-
valutuskenttä
suojakaista
vesiensuojelukosteikko
järven kunnostus

Valuma-aluekunnostukset

- Vesistöjen tilaan vaikuttaa kaikki toiminta valuma-alueella
- Valuma-aluekunnostuksilla pyritään vähentämään maa- ja metsätalouden aiheuttamia **kiintoaine- ja ravinnepäästöjä** ja **tasaamaan virtaamia**
- Erilaisia vesiensuojelurakenteita voivat olla esim. laskeutusaltaat, kosteikot (vesiensuojelu, linnut, myös riistalinnut), ojakatkot, pintavalutuskentät, eroosiosuojaukset, pohjapadot, ojien tulvatasanteet, ojien tukkiminen

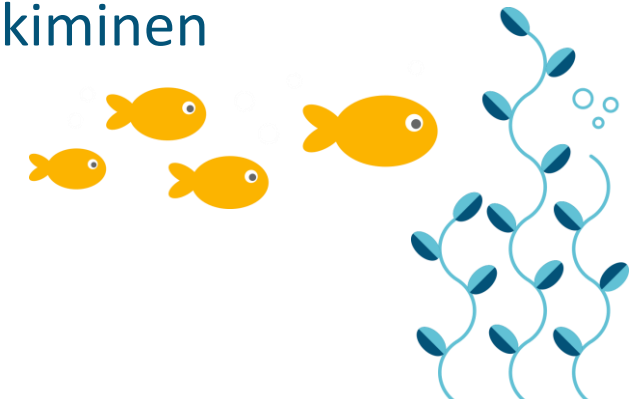

VAIKUTA VESIIN

Esimerkkejä vesiensuojelu-rakenteista

VAIKUTA VESIIN

Eroosiosuojaus (ennen ja jälkeen)

Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen kunnostus- ja verkostohankkeiden kautta

- Parannetaan vesistöjen tilaa ja vesiympäristöä
- Lisätään luonnon monimuotoisuutta
- Vahvistetaan alan toimijoiden yhteistyötä ja uusien toimijoiden osallistumista
- Kehitetään vesistökunnostuksen toimialaa
  - jakamalla ajankohtaista tietoa kunnostusmenetelmistä
  - luomalla mahdollisuuksia kokeilla uusia menetelmiä
- YM:n rahoituksen lisäksi on käytössä maa- ja metsätalousministeriön rahoitusta, mm. kalataloudellisiin kunnostuksiin (myöntää Pohjois-Savon ELY-keskus) ja muita rahoituskanavia

VAIKUTA VESIIN

- Kunnostuksiin voi hakea valtionavustuksia vuosittain ELY-keskuksista
  - Vuonna 2019 rahoitusta haettiin 18 hankkeeseen Pohjois-Karjalassa
- ELY-keskukset voivat tukea alueellisia asiantuntijaverkostoja (mm. lisävoimavarat asiantuntija-apuun)
- Valtakunnallinen vesistökunnostusverkosto
  - jakaa ajantasaista kunnostustietoa
  - järjestää alueellisia ja valtakunnallisia tilaisuuksia
- Avustusten myöntämisessä sovelletaan valtioneuvoston asetusta (714/2015) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta

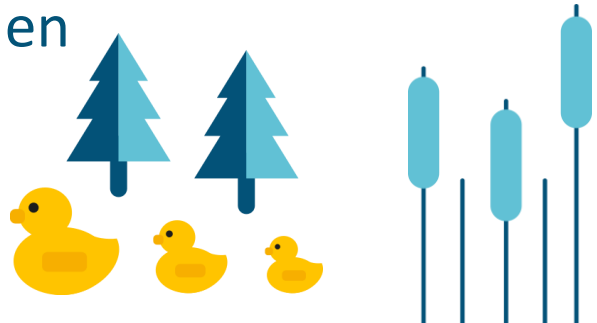

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus voi myöntää avustusta hankkeeseen, jonka tarkoituksena on (VNA 714/2015):

1) edistää vesistön ja muiden *pintavesien monipuolista ja kestävää käyttöä*;
2) edistää vesistön ja muiden pintavesien *hyvän tilan* saavuttamista ja ylläpitämistä;
3) vähentää *tulvimisesta, pitkäaikaisesta kuivuudesta tai muista epätavallisista vesioloista* aiheutuvaa vaaraa ja niistä aiheutuvia edunmenetyksiä;
4) edistää *kala*n kulkua tai kalakantojen luontaista lisääntymistä tai parantaa mahdollisuuksia kestävään kalastukseen;
5) edistää vesiluonnon *monimuotoisuutta*;
6) vähentää vesistöön jääneistä *rakenteista* tai sinne joutuneista *aineksista* vesistössä tai sen ranta-alueella aiheutuvaa vaaraa tai niistä aiheutuvia edunmenetyksiä; tai
7) täydentää tai parantaa toimenpidettä, joka *valtion tuella on aiemmin toteutettu* vesistössä tai maalla, tai vähentää tällaisesta toimenpiteestä aiheutuneita edunmenetyksiä.

Avustusta myönnetään ensisijaisesti hankkeeseen, joka palvelee *useita* 1 momentissa mainittuja tarkoituksia.

VAIKUTA VESIIN

Avustusta voidaan myöntää kustannuksiin, jotka aiheutuvat:

1) *yleispiirteisestä suunnittelusta*, joka on tarpeen 4 §:ssä tarkoitettujen hankkeiden valitsemiseksi ja alueelliseksi kohdentamiseksi;

2) hankkeen toteuttamiseen osallistuvien tahojen *järjestäytymisestä vesioikeudelliseksi yhteisöksi* tai muuksi oikeushenkilöksi, jolle hanketta varten tarvittavat luvat ja avustus voidaan myöntää;

3) hankkeen *suunnittelusta ja toteuttamisesta*;

4) hankkeesta aiheutuvien *vahinkojen estämisestä*;

5) hankkeen toteuttamiseksi vaadittavista *luvista perittävistä maksuista*;

6) hankkeen toteuttamiseen välittömästi liittyvien *säädösten ja lupien mukaisten velvoitteiden täyttämisestä*;

7) hankkeen *vaikutusten seurannasta*.

Vesistökunnostushankkeet 2019 - 2020

- **Haku keväällä ja syksyllä 2019, yhteensä 18 hakemusta**
- **Myönnetty määräraha noin 400 000 €**
- **Seuraava haku syksyllä 2020**

Hankkeen nimi	Hankkeen aikataulu
Vesistökunnostuksen pilotit Höytiäisellä, toteutusvaihe	2020-2024
Linnunsuon kosteikon penkereiden vahvistaminen ja vesiensuojelurakenteiden täydentäminen (Kontiolahti)	2019-2021
Tehokalastus ja valuma-aluekunnostukset Onkamojärvillä	2020-2020
Ylisenjärven valuma-aluekunnostus (Kontiolahti)	2019-2020
Sysmäjärven lintuvesikunnostus 2 (Outokumpu)	2019-2020
Vuonisjärven kunnostushanke, Lieksa, MMM	2020-2021
Vesikasvien niitto, raivausnuottaus ym, useita hakemuksia Valuma-aluekunnostussuunnittelu Ilomantsinjärvellä	2020

VAIKUTA VESIIN

VESIENSUOJELUN TEHOSTAMIS-OHJELMA

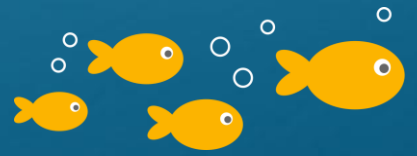

Tule mukaan – nyt on veden vuoro!